

Συνοπτική παρουσίαση των παραγόντων αποτελεσματικότητας του Δυναμικού Μοντέλου Εκπαιδευτικής Αποτελεσματικότητας στο επίπεδο τάξης/εκπαιδευτικού

1. Προσανατολισμός (orientation)

Αναφέρεται στις δραστηριότητες που σχετίζονται με την προσπάθεια του εκπαιδευτικού να εξηγήσει άμεσα ή έμμεσα το λόγο για τον οποίο εκτελείται κάποια δραστηριότητα ή ομάδα δραστηριοτήτων και το πώς η/οι δραστηριότητα/τες αυτή/ες συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του μαθήματος. Επίσης οι δραστηριότητες προσανατολισμού μπορούν να αναφέρονται στο γενικότερο λόγο για τον οποίο διδάσκεται ένα μάθημα ή μια διδακτική ενότητα. Αναμένεται ότι οι δραστηριότητες προσανατολισμού συμβάλλουν στην ανάπτυξη κινήτρων στους μαθητές τα οποία μπορούν να εντείνουν τις προσπάθειες τους για μάθηση και να οδηγήσουν σε καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

2. Δόμηση (structuring)

Ο παράγοντας της δόμησης που περιλαμβάνεται στο δυναμικό μοντέλο αναφέρεται σε δραστηριότητες, που ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να κάνουν έτσι ώστε να «ανακαλύψουν» τη δομή του μαθήματος. Δηλαδή υπάρχει δόμηση όταν οι μαθητές γνωρίζουν το «τι» κάνουν και «πώς» η μια δραστηριότητα συνδέεται με τις άλλες. Έχει διαπιστωθεί μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας ότι η επίδοση μεγιστοποιείται όταν ο δάσκαλος δεν παρουσιάζει απλά το υλικό του προσφέροντας έτοιμη τη γνώση αλλά επιπλέον το δομεί, αρχίζοντας με διευκρίνιση των στόχων, με την παράθεση του περιεχομένου που θα καλυφθεί εστιάζοντας στις βασικές ιδέες και κύριες έννοιες και κλείνει με ανακεφαλαίωση στο τέλος του μαθήματος. Μέσα από τις δραστηριότητες δόμησης ο μαθητής αναμένεται να μάθει να δημιουργεί τους δικούς του εννοιολογικούς χάρτες οι οποίοι θα περιλαμβάνουν τις συνδέσεις μεταξύ των διάφορων γνωσιολογικών σημείων – εννοιών που διδάσκονται, βοηθώντας τον με αυτό τον τρόπο να ανακαλεί τα κύρια σημεία ενός μαθήματος ή μιας ενότητας.

3. Εμπέδωση/ Εφαρμογή (application)

Η εμπέδωση ή εφαρμογή αναφέρεται στις δραστηριότητες που ο εκπαιδευτικός θέτει στους μαθητές με στόχο να εφαρμόσουν αυτά τα οποία έχουν διδαχθεί. Αυτά, μπορεί να αφορούν σημεία από προηγούμενα μαθήματα ή δεξιότητες και έννοιες που διδάχθηκαν στο μάθημα της ημέρας. Οι εμπειρωτικές ασκήσεις πρέπει να αναφέρονται σε όλα τα στάδια του μαθήματος, να διαφοροποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών, να ποικίλουν σε βαθμό δυσκολίας και να επιτρέπουν στους μαθητές να εργάζονται ατομικά ή ομαδικά. Ανατροφοδότηση, επίσης πρέπει να παρέχεται κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος κάθε εμπειρωτικής δραστηριότητας. Επίσης είναι σημαντικό η εμπέδωση να μην περιορίζεται μόνο στην απλή εφαρμογή της αποκτηθείσας γνώσης μέσω παρόμοιων δραστηριοτήτων αλλά να αποτελεί αφορμή για νέα μάθηση. Τέτοιες δραστηριότητες εμπέδωσης θεωρούνται ποιοτικά καλύτερες αφού οδηγούν στην ομαλή μετάβαση ανάμεσα στα διάφορα μέρη ενός

μαθήματος ή μιας ενότητας μαθημάτων και ενεργοποιούν πιο σύνθετες γνωστικές διαδικασίες. Η εμπέδωση πρέπει να προσφέρεται σε διάφορα μέρη ενός μαθήματος καθώς σύμφωνα με τη θεωρία που αναφέρεται στο γνωστικό φόρτο που μπορεί να προσλάβει ο μαθητής (Cognitive load theory) η εργαζόμενη μνήμη μπορεί να επεξεργαστεί μόνο ένα περιορισμένο αριθμό νέων πληροφοριών σε κάθε δεδομένη στιγμή. Μάλιστα όσο πιο μικροί είναι οι μαθητές τόσο πιο σημαντική φαίνεται να είναι η επίδραση της εμπέδωσης στην απόκτηση νέων εννοιών.

4. Ανάπτυξη Στρατηγικών – Μοντελοποίηση Διδασκαλίας (modeling)

Ένα κομμάτι της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού σχετίζεται με τη συμβολή του στην ανάπτυξη δεξιοτήτων απ' όλα τα παιδιά στο να επιλύουν προβλήματα. Στον παράγοντα «Μοντελοποίηση» οι δραστηριότητες αποσκοπούν στο να βοηθήσουν τους μαθητές να αποκτήσουν τις στρατηγικές και τις διαδικασίες μάθησης ή να υιοθετήσουν ένα σχέδιο λύσης για την επίλυση προβληματικών καταστάσεων. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιεί τη σκέψη των μαθητών για την επίλυση διαφόρων ειδών προβλημάτων για να καταλήγει στη στρατηγική επίλυσής τους. Οι μέθοδοι αυτοί δεν πρέπει να είναι αυτοσκοπός και ούτε να υποδεικνύονται τυπικά (δηλαδή πριν από το πρόβλημα), αλλά να επιτρέπουν στον μαθητή να τις χρησιμοποιεί κάτω από διαφορετικές περιστάσεις και μαθήματα και να αναδεικνύονται μετά από μια προβληματική κατάσταση.

5. Τεχνικές Ερωτήσεων (questioning techniques)

Ο συγκεκριμένος παράγοντας αποτελεσματικότητας μετρά την ικανότητα του εκπαιδευτικού να διατυπώνει κατάλληλες ερωτήσεις, να αναμένει τους μαθητές να σκεφτούν παρέχοντας κάθε φορά τον αναγκαίο χρόνο και να δίνει κατάλληλη ανατροφοδότηση ενισχύοντας τις αλληλεπιδράσεις τόσο μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητών αλλά και των μαθητών μεταξύ τους. Οι αποτελεσματικοί εκπαιδευτικοί υποβάλλουν ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους με στόχο την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών στη μάθηση, την εύρεση λύσεων σε προβλήματα και τον εντοπισμό τυχόν παρανοήσεων. Οι ερωτήσεις αυτές πρέπει να ποικίλουν από άποψης ποιότητας και να μην αναφέρονται μόνο σε ανάκληση γνώσεων (product questions), αλλά και σε επεξήγηση μιας διαδικασίας (process questions), να δίνεται αρκετός χρόνος στους μαθητές να σκεφτούν και να απαντήσουν, να επαναδιατυπώνονται εάν δεν γίνονται κατανοητές, να συνάδουν με το επίπεδο των μαθητών και να συνοδεύονται από ανατροφοδοτικά σχόλια.

6. Διαχείριση διδακτικού χρόνου (management of time)

Η διαχείριση του χρόνου αναφέρεται στην ικανότητα του εκπαιδευτικού να προγραμματίζει σωστά το χρόνο που απαιτείται για κάθε δραστηριότητα και για κάθε μαθητή, έτσι ώστε να μην υπάρχουν κενά στη διδασκαλία του (off-task), αλλά και ούτε να υπερβαίνει τα χρονικά πλαίσια που υπάρχουν. Συνεπώς, η διαχείριση του διδακτικού χρόνου πρέπει να απασχολεί τόσο βραχυπρόθεσμα (μάθημα της ημέρας), όσο και μακροπρόθεσμα (ενότητα μαθημάτων) έναν εκπαιδευτικό.

7. Περιβάλλον μάθησης της τάξης (classroom as a learning environment)

Είναι σημαντικό σε μια τάξη να επικρατεί το κατάλληλο κλίμα για μάθηση και επίτευξη υψηλού βαθμού αποτελεσματικότητας. Ο παράγοντας αυτός εξετάζει κατά πόσο μέσα σε μια τάξη υπάρχει θετικό κλίμα περιλαμβάνοντας τις ακόλουθες πτυχές: α) αλληλεπιδράσεις εκπαιδευτικού-μαθητών β) αλληλεπιδράσεις μαθητών – μαθητών, γ) τρόποι αντιμετώπισης των μαθητών από τον εκπαιδευτικό, δ) προώθηση συναγωνισμού και αποφυγή αρνητικών πτυχών συναγωνισμού και ε) διαχείριση και αποφυγή φαινομένων απειθαρχίας. Αναμένεται ότι οι αλληλεπιδράσεις εκπαιδευτικού-μαθητών και των μαθητών μεταξύ τους μπορούν να ενισχυθούν στις περιπτώσεις όπου το κλίμα στην τάξη επιτρέπει στους μαθητές να διατυπώνουν οι ίδιοι ερωτήσεις τόσο προς τον εκπαιδευτικό όσο και προς άλλους μαθητές οι οποίες να σχετίζονται με το μάθημα αλλά και στις περιπτώσεις όπου οι μαθητές δεν ανησυχούν για τυχόν αρνητικά σχόλια για την απάντησή τους είτε από τον εκπαιδευτικό είτε από τους υπόλοιπους μαθητές. Φαινόμενα απειθαρχίας μπορούν να αποτραπούν στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν σαφείς κανόνες και ρουτίνες στην τάξη και οι οποίοι τηρούνται με τη συμβολή του εκπαιδευτικού. Σε αντίθετη περίπτωση όπου παρουσιάζεται απόκλιση από τους κανόνες πρέπει να υπάρχουν οι ανάλογες επιπτώσεις.

8. Αξιολόγηση (assessment)

Η αξιολόγηση του μαθητή και ιδιαίτερα η διαμορφωτική (formative) αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της μαθησιακής διαδικασίας για να μπορεί ο εκπαιδευτικός να συλλέγει πληροφορίες για την πρόοδο των μαθητών του και να τους δίνει σωστή ανατροφοδότηση. Η αξιολόγηση πρέπει περιλαμβάνει διαφορετικές μεθόδους συλλογής στοιχείων όπως δοκίμια, προφορικές ερωτήσεις, εργασίες, κ.α., να διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή. Επίσης είναι απαραίτητο να λαμβάνει χώρα σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσα στο σχολικό έτος.

Η αξιολόγηση αφορά σε τέσσερις φάσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται με βάση τις αποφάσεις και τις δράσεις του εκπαιδευτικού. Η πρώτη φάση αφορά στο σχεδιασμό των εργαλείων αξιολόγησης και περιλαμβάνει αποφάσεις που σχετίζονται με το σκοπό της αξιολόγησης, το πλαίσιο στο οποίο θα διεξαχθούν οι δραστηριότητες της αξιολόγησης, τις μεθόδους μέτρησης της επίδοσης των μαθητών και το σχεδιασμό των εργαλείων, καθώς και τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθητών.

Η δεύτερη φάση αφορά στη χορήγηση των εργαλείων αξιολόγησης και στις αποφάσεις που πρέπει να λάβει ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης. Η τρίτη φάση αφορά στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης έτσι ώστε να εντοπιστούν οι ανάγκες και αδυναμίες του κάθε μαθητή, και να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με την ανατροφοδότηση και στήριξη που θα πρέπει να δοθεί στον κάθε μαθητή. Τέλος, η τέταρτη φάση περιλαμβάνει την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων σε γονείς και μαθητές. Υποστηρίζεται ότι τόσο οι γονείς πρέπει να ενημερώνονται για την πρόοδο των παιδιών τους έτσι ώστε να μπορούν – σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό – να τους παρέχουν την απαραίτητη στήριξη, όσο και οι μαθητές οι οποίοι γνωρίζοντας τις ανάγκες τους για βελτίωση μπορούν να θέσουν στόχους και να εμπλακούν ενεργητικότερα στην επίτευξή τους.

Παράμετροι αποτελεσματικής διδασκαλίας

Προσανατολισμός	Ο εκπαιδευτικός: <ul style="list-style-type: none">• πληροφορεί τους μαθητές για τους διδακτικούς στόχους• εναλλακτικά, προκαλεί τους μαθητές να σκεφτούν τους στόχους του μαθήματος
Δόμηση: οργάνωση του μαθήματος	Ο εκπαιδευτικός ακολουθεί μια δομή στο μάθημά του <ul style="list-style-type: none">• αρχίζει με αναφορά στους στόχους του μαθήματος• αναφέρει περιληπτικά το τι θα διδαχθεί• μεταβαίνει ομαλά από το ένα σημείο στο άλλο• προχωρεί από το εύκολο στο δύσκολο και από το απλό στο σύνθετο• εφιστά την προσοχή των μαθητών στα κύρια σημεία• ανακεφαλαιώνει μαζί με τους μαθητές τα κύρια σημεία
Εφαρμογή	Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί δραστηριότητες εφαρμογής της νέας γνώσης που <ul style="list-style-type: none">• καλύπτουν ένα μέρος του μαθήματος ή/και όλο το μάθημα• καλύπτουν συγκεκριμένο στόχο ή πολλούς στόχους• καλύπτουν διάφορες νοητικές λειτουργίες, από τις κατώτερες μέχρι τις ανώτερες (λ.χ. από την απλή ανάκληση γνώσης μέχρι την καλλιέργεια κριτικής σκέψης)• δίνουν περισσότερες ευκαιρίες εφαρμογής σε μαθητές που το χρειάζονται
Τεχνικές ερωτήσεων	Ο εκπαιδευτικός: <ul style="list-style-type: none">• υποβάλλει σαφείς και ξεκάθαρες ερωτήσεις• υποβάλλει τόσες ερωτήσεις ούτως ώστε να εμπλέξει τους μαθητές στη συζήτηση• υποβάλλει ερωτήσεις διαφορετικού είδους (κλειστού και ανοικτού τύπου)• υποβάλλει ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας• παρέχει στους μαθητές ικανοποιητικό χρόνο για να σκεφτούν την απάντηση• αξιοποιεί τις απαντήσεις των μαθητών και τις εντάσσει στη ροή του μαθήματος
Χρήση μοντέλων διδασκαλίας	Ο εκπαιδευτικός: <ul style="list-style-type: none">• βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν στρατηγικές μεταγνώσης και επίλυσης προβλήματος• επεξηγεί ο ίδιος με σαφήνεια μια στρατηγική• παροτρύνει τους μαθητές να επεξηγήσουν τη δική τους στρατηγική («φωναχτή σκέψη»)
Διαχείριση του χρόνου κατά τη διάρκεια του μαθήματος	Ο εκπαιδευτικός: <ul style="list-style-type: none">• οργανώνει και κατανέμει ορθά τον χρόνο, ούτως ώστε να υλοποιούνται οι διδακτικοί στόχοι που έχει θέσει• μεγιστοποιεί τον χρόνο εμπλοκής των μαθητών• αφιερώνει χρόνο στις διαφορετικές ομάδες μαθητών
Η τάξη ως μαθησιακό περιβάλλον	Ο εκπαιδευτικός: <ul style="list-style-type: none">• δημιουργεί ένα κατάλληλο παιδαγωγικά κλίμα στην τάξη (αλληλοσεβασμού και δημοκρατικού διαλόγου)• επιδιώκει την αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού-μαθητή• επιδιώκει την αλληλεπίδραση ανάμεσα στους μαθητές• διαχειρίζεται επιτυχώς προβλήματα πειθαρχίας και συγκρουσιακές καταστάσεις (τηρώντας με σταθερότητα τον κώδικα συμπεριφοράς που έχει συζητηθεί με όλη την τάξη)
Αξιολόγηση	Ο εκπαιδευτικός: <ul style="list-style-type: none">• αξιολογεί τους μαθητές χρησιμοποιώντας ποικίλα μέσα (και όχι μόνο το διαγώνισμα)• παρέχει ανατροφοδότηση προς τους μαθητές• αξιοποιεί τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για επαναδιδασκαλία ορισμένων σημείων και παροχή θεραπευτικής εργασίας